

Óraterv

1. Alapadatok

A tanóra időpontja: 2024.04.09., 9:00

Iskola, osztály: ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium, 7.c, 33 fő

Iskola neve és címe: ELTE Trefort Ágoston Gyakorló Gimnázium, 1088 Budapest, Trefort u. 8.

Tanít: Sági Réka

Témakör megnevezése: Amerika földrajza

Tanítási egység (téma) címe: Amerika népessége

Az (jellemző) típusa: Új ismereteket szerző és feldolgozó óra

2. Tantervi követelmények

2.1. A tanítási óra oktatási céljai:

- Amerika főbb népcsoportjainak jellemzése
- Amerika benépesedési folyamatának felismerése
- Társadalmi problémák

2.2. A tanítási óra képzési, fejlesztési céljai:

- Térképen való tájékozódás, atlaszhasználat fejlesztése
- Forráshasználat, információfeldolgozás fejlesztése
- A tanulónak alakuljon ki egy valóság-hű képzetük amerika népcsoportjaival kapcsolatban

2.3. A tanítási óra nevelési céljai:

- Ok-okozati összefüggések meglátása
- Diáktársakkal való együttműködés gyakorlása
- A társadalmi problémákra való figyelemfelkeltés

2.4. Oktatási követelmények:

a. fogalmak:

új: őslakos, indián, inuit, rezervátum, bevándorló, Latin-Amerika, gyarmatosító, mulatt, mesztic, zambó, afroamerikai, kreol, latino, Amerikai Egyesült Államok

megerősítendő: Dél-Amerika, Észak-Amerika, Bering-szoros

b. folyamatok:

új: gyarmatosítás, bevándorlás

megerősítendő: földrajzi felfedezés

c. összefüggések:

új: polgárjogi mozgalmakkal kapcsolatos ok-okozati összefüggések

megerősítendő: -

d. megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek: -

e. fejlesztendő készségek, kompetenciák (mit, mivel?)

- együttműködő készség fejlesztése kollaborációs csoportmunkával
- prezentációs készség fejlesztése a tanulói bemutatókkal

f. főbb tanulói tevékenységek:

- válaszadás a tanári kérdésekre
- kollaborációs csoportmunka

3. Szemléltető és munkaeszközök

- PPT
- Laptop
- TV

4. Felhasznált irodalom

Kerettanterv 2020

www.geogo.elte.hu

Földrajz 7-8. tankönyv (176-177. o.)

5. Mellékletek jegyzéke

- PPT
- Nyomtatott kártyák
- Nyomtatott források
- Szakértő csoportokhoz nyomtatott képek

Az óra részletes felépítése¹

Idő	Az nap menete	Didaktikai mozzanat	Didaktikai módszer	Munkaforma	Eszköz
9:00-9:02	Megérkezés, adminisztráció, névkártyák	-	-	-	-
9:02-9:03	<i>Hogy juthattak emberek erre a kontinensre?</i> A diákok Think – Pair – Share szerint először elgondolkodnak a kérdésen, majd párokban (pártársaikkal) megbeszélik, végül önkéntes jelentkezés alapján a tanár felszólít diákokat a kérdés megválaszolására.	Földrajzi ismeretek felelevenítése, új földrajzi ismeretek szerzése	Tanári kérdezés	Páros válaszadás	PPT, atlasz
9:03-9:07	A korábban feltett kérdés válaszána pontosságára a tanár kivetít egy ábrát a jégkor idei Bering-szorosról, majd ezután a tankönyv 176. oldalán a 2. ábrát röviden elemezve bemutatja a főbb népcsoportok elterjedését	Új földrajzi ismeretek szerzése	Tanári magyarázat	Frontális	PPT, atlasz
9:07-9:09	A diákok húznak véletlenszerűen egy kártyát, amely egy-egy főbb népcsoportot ábrázol, hátulján pedig egy-egy számot (1-6-ig). Ezután a számok szerint összeülnek. mozaikmódszer	Csoportalakítás	Tanári magyarázat, csoportba rendeződés	Egész osztály	Nyomtatott kártyák
9:10-9:20	A csoportok tagjai különböző forrásokat kapnak (létszámtól függően 1-1 csoporttag azonos forrást kap) a korábban kapott kártya hátoldalán jelzett népcsoport alapján. A forrást egyedül elolvassák, feldolgozzák.	Új földrajzi ismeretek szerzése	feladatvégzés tanári útmutatással	Kollaboratív csoportmunka	PPT, források
9:20-9:30	Újabb csoportok alakítása: szakértő csoportok: Népcsoportok alapján. Itt a tagok átbeszélik közösen témájukat, beszámolót készítenek.	Új földrajzi ismeretek feldolgozása	feladatvégzés tanári útmutatással	Kollaboratív csoportmunka	Nyomtatott kártyák
9:30-9:40	A csoportok visszarendeződnek az eredeti számos csoportjaikba, és beszámolót tartanak saját népcsoportjaikról.	Új földrajzi ismeretek	feladatvégzés tanári útmutatással	Kollaboratív csoportmunka	PPT

	(2 perc/fő)	szerzése, feldolgozása			
9:40-9:45	A tanár ellenőrző kérdések feltételével ellenőrzi a tananyag feldolgozás sikerességét.	Földrajzi ismeretek ellenőrzése	Tanári kérdezés	Frontális	PPT
9:45	Óra lezárása	-	-	-	-
+5'	Amennyiben marad fennálló idő A tanár képeket vetít különböző népcsoportokról, a diákoknak pedig párokban kérdéseket kell megfogalmazniuk az órán tanultak alapján.	Földrajzi ismeretek alkalmazása	Tanári kérdezés	Páros munka	PPT

Melléletek

PPT (külön mellékelve)

Nyomtatott kártyák (hátdalukon számozva 1-6-ig)

Források a kollaboratív csoportmunkához

Indiánok

Amerika őslakói a mongolokkal rokon sárgabőrű indiánok és az inuitok (az eszkimó elnevezés pejoratív). Az indiánok mintegy 40 ezer évvel ezelőtt vándoroltak Ázsiából Amerikába. A legjobban szervezett, társadalmi hierarchiában élő, birodalmakat is létrehozó indiánkultúrák Közép- és Dél-Amerikában jöttek létre.

Az európai konkvisztádorok kíméletlen irtóhadjárataikkal ölték az indián népeket és az általuk behurcolt betegségek is hozzájárultak az őslakosok számának drasztikus csökkenéséhez. Amerika európai gyarmatosítása alapvetően megváltoztatta a bennszülött őslakosok életét, kultúráját és a kontinens etnikai összetételét is.

Az amerikai kontinens sok területét ma is bennszülött amerikaiak népesítik be. Egyes országok nagy bennszülött populációval rendelkeznek, mint Bolívia, Peru, Paraguay, Mexikó, Guatemala, Kolumbia és Ecuador. Amerikában legalább ezer bennszülött nyelvet beszélnek. A legtöbb bennszülött nép a keletről bevándorolt népek életmódját vette át, de helyenként változó mértékben sokan megőriztek régi vallási, társadalmi és életmódbeli hagyományokat.

Az USA-ban bennszülött amerikai (angolul Native American) és az első nemzetek (First Nations) neveken is hívják őket. Sok bennszülött amerikai él rezervátumban, amelyek olyan területek, ahol az őslakos közösségek saját törvényekkel és kormányzattal rendelkeznek. Nagyjából 310 indián rezervátum található az Egyesült Államokban. A törzsi szuverenitás engedélyezi a kaszinók tartását, ami vonzza a turistákat. Napjainkban sok indián kaszinó turista-központként működik hotellel és konferencia-központtal. A szerencsejáték sikere sok rezervátumban fellendítette a gazdaságot, biztosítva a törzsek jólétét, azáltal, hogy elegendő pénzt gyűjtöttek az infrastruktúra, az oktatás és az egészségügy kiépítésére.

Afroamerikaiak

Az afroamerikai kifejezés, ami az Egyesült Államokban élő, de afrikai (főleg fekete-afrikai) származással rendelkező személyekre használunk. Ezen személyek nagy része az egykor Afrikából Észak-Amerikába hurcolt rabszolgák leszármazottai és az eredeti definíció csak rájuk vonatkozott, de napjainkban már bevándorlókra vagy gyermekeikre is használják a kifejezést.

Történetük a 16. században kezdődik, amikor afrikaiakat eladtak európai kereskedőknek Nyugat-Afrikában. Őket később Észak-Amerikába hurcolták, ahol európai gyarmatosítóknak adták el, akik főként déli ültetvényeken dolgoztatták őket. A rabszolgák az USA legfontosabb termékét ők termelték: a gyapotot. Az Egyesült Államok megalapítása után (1783) sok fekete ember továbbra is rabszolgasorban élt, főleg délen. Az 1865-ös polgárháború után több mint négymillió rabszolgát szabadítottak fel. Ezután az afroamerikaiak állampolgárokká váltak és szavazati jogot kaptak, de még mindig másodrangú polgárokként kezelték őket a fehér felsőbbrendűség elméletei miatt.

Az 1950-es évekre a polgárjogi mozgalom egyre ismertebb lett. Emmett Till, egy 14 éves fiú meglincselése országszerte felháborodást váltott ki. A fiú halála után Rosa Parks, polgárjogi aktivista, nem volt hajlandó feladni helyét egy alabamai buszon egy fehér férfinak. Letartóztatása váltotta ki a montgomery-i buszbojkottot, ami a polgárjogi mozgalom vezetőjévé emelte Martin Luther Kinget. 1963-ban megrendeződött a washingtoni menetelés, amelyen több mint 250 ezer ember vett részt. Az eseményen megfogalmazódtak a legfontosabb követelések, és ekkor hangzott el King „Van egy álomom” beszéde is.

Politikailag és gazdaságilag az afroamerikaiak helyzete sokat javult a polgárjogi mozgalom óta. 2008. november 4-én Barack Obama lett az Amerikai Egyesült Államok első afroamerikai elnöke. Az afroamerikai kultúrának nagy befolyása van világszerte, beleértve irodalomban, képzőművészetekben, az angol nyelvben, filozófiában, politikában, sportban és zenében is.

Fehérek

Az amerikai fehérek az Egyesült Államok lakosságának nagy részét alkotják, és történelmi szerepük alapvető fontosságú az ország fejlődésében és kulturális sokszínűségében. Az amerikai fehérek gyökerei Európába vezethetők vissza, és az amerikai kontinensre történő bevándorlásuk számos hullámban zajlott az évszázadok során.

Miután Kolumbusz felfedezte Amerikát, megkezdődött a kontinens európai gyarmatosítása. A mai Egyesült Államok területén a brit gyarmatok váltak dominánssá, amelyek lakossága 1770 körül már meghaladta a 2,5 milliót.

Az ún. „nyilvánvaló elrendelés” elve alapján az Egyesült Államok magáénak tekintette Észak-Amerika két óceán közötti részét Kanadától délre és Mexikótól északra. Az 1846-ban kezdődő háborúban az USA elcsatolta Mexikó területének a felét. A jórészt csak indiánok lakta hatalmas területen fokozatosan toltá egyre nyugatabbra határait, bevándorlók által gyorsan növelve népességét.

Az USA-ban 1800 körül még 4 millió lakos sem élt, de 200 évvel később a lakosok száma 250 millióvá nőtt. A népszaporulat jelentős részét a bevándorlók adták. Őket 1920 óta tartják számon, azóta törvényekkel is korlátozzák a bevándorlást. Az adatok szerint 1920 óta valamivel több mint 50 millióan érkeztek az országba. Manapság a letelepedési engedélyeket szinte kizárólag jól képzett szakemberek kapják. Három bevándorlási hullámról beszélhetünk: Az első hullámban 1890-ig nagyrészt angolok, skótok, majd írek érkeztek. A második hullámban Közép-, Dél- és Kelet-Európából érkeztek az ottani szegények. Mivel ekkor már szabad területek nem voltak, az érkezők többnyire a nagyvárosokban telepedtek le, és ipari munkásokká váltak.

Az amerikai fehérek kulturális hagyományai és értékei szintén sokszínűek. Az amerikai irodalom, zene, film és művészet számos kiváló alkotót vonultat fel, akik hozzájárultak az amerikai kultúra gazdagításához és formálásához. Emellett az amerikai fehérek részt vesznek az ország politikai életében és társadalmi intézményeiben is, és jelentős szerepet játszanak az amerikai társadalom és gazdaság működésében.

Latinok, kevert népcsoportok

A "latino" vagy "latin-amerikai" kifejezés általában azokra az emberekre vonatkozik, akik Dél-Amerikában vagy a spanyol nyelvű Karib-térségben születtek vagy élnek, valamint azokra, akiknek spanyol vagy portugál nyelvű származásuk van. Ezek az emberek gyökereiket tekintve gyakran különböző etnikai csoportokból származnak, beleértve az őslakos népeket, az európai bevándorlókat (főként spanyolok és portugálok), az afrikai származásúakat (akik az atlanti rabszolga-kereskedelemből érkeztek), valamint más bevándorlókat és kevert népcsoportokat.

Az 1530-as évektől kezdve Dél-Amerika népét és természeti kincseit az idegen konkvisztádorok, először a spanyolok, majd a portugálok kihasználták. Területeiket gyarmatokra osztották. Az európai konkvisztádorok kíméletlen irtóhadjárataikkal ölték az indián népeket és az általuk behurcolt betegségek is hozzájárultak az őslakosok számának drasztikus csökkenéséhez. Amerika európai gyarmatosítása alapvetően megváltoztatta a bennszülött őslakosok életét, kultúráját és a kontinens etnikai összetételét is. A spanyolok igyekeztek az őslakosságot áttéríteni a kereszténységre, és siettek véget vetni minden hagyománynak és kulturális gyakorlatnak, ami hátráltatta őket ebben.

Latin-Amerikában különösen jellemző a nagyraszok keveredése. A spanyol és portugál gyarmatosítók leszármazottai, a kreolok mellett az úgynevezett kevert rasszok (meszticek, mulattok, zambók) alkotják a lakosság jelentős részét.

A kevert népcsoportok:

a meszticek (fehér-indián),

a mulattok (fehér-afroamerikai)

a zambók (afroamerikai-indián) csoportja.

Inuitok

Amerika őslakói a mongolokkal rokon sárgabőrű indiánok és az inuitok (az eszkimó elnevezés pejoratív). Az indiánok mintegy 40 ezer évvel ezelőtt vándoroltak Ázsiából Amerikába. Az "inuit" név az "ember" jelentésű inuk szóból származik. Az inuitok rokon nyelvű és kultúrájú népcsoportok tagjai, akik Kelet-Szibériától Alaszkán és Kanadán át Grönlandig húzódó arktikus területeken élnek.

Az inuitok hagyományos életmódja a vadászat és a halászat köré épült, és alkalmazkodott a sarkvidéki éghajlat és környezet szigorú feltételeihez. Tradicionális életmódjukat a rénszarvas, a fóka, a bálna, a jegesmedve és más sarkvidéki állatok vadászatával biztosították, és hagyományos módon éltek. Többek között sátrakban (tupiq) és iglukban. Az iglu egy kalapszerű kupola, amit kemény hóból készítenek, a hó olyan jól szigetel, hogy bent tartja a meleget és kizárja a hideget. Hagyományaikban fontos szerepet játszik az összetartás és az együttműködés, valamint az idősek tisztelete és bölcsességének tisztelete.

Az inuit életmód gyökeresen megváltozott Kanada teljes függetlenségét követően (1931), amikor a 1950-es években kezdődő letelepítési programok alapjaiban alakították át az addigi életvitelt. A 21. század elején az inuitok Kanada északi vidékén rendezetlen körülmények között élnek fabarakkokban vagy elemes faházakban. Az állam gyakran az egyetlen munkaadó, mivel az adminisztráció, a radarállomások fenntartása és a bányavállalatok kínálják a legtöbb munkahelyet. A kanadai társadalom jelentős része csak mostanában kezdett el igazán foglalkozni az inuit közösségek problémáival.

Az inuitok évszázadok óta ellenállnak az éghajlati és környezeti változásoknak, azonban az éghajlatváltozás hatásai, például a jég olvadása és az állatállományok csökkenése, jelentős kihívást jelentenek hagyományos életmódjuk és kulturális identitásuk számára. Emellett az ipari fejlődés és más külső hatások is alapvetően alakítják az inuit közösségek életét és jövőjét.

Szakértő csoportokhoz nyomtatott képek (A/5-ös méretben)

